

Archeologisch onderzoek De Pauw – Graft-De Rijk

Inventariserend Veldonderzoek

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 1058

Archeologisch onderzoek De Pauw - Graft-De Rijk

Inventariserend Veldonderzoek

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 1058

Concept

ISSN 1573-5710

Opdrachtgever:
Gemeente Graft-De Rijk

Grontmij Nederland B.V.
Assen, 28 april 2011

Verantwoording

Titel : Archeologisch onderzoek De Pauw - Graft-De Rijk

Subtitel : Inventariserend Veldonderzoek

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 1058

Projectnummer : 292627

Referentienummer : 292627

Revisie : 0

Datum : 28 april 2011

Auteur(s) : mevr. drs. Y. Boekema

E-mail adres : ypkje.boekema@grontmij.nl

Gecontroleerd door : dhr. dr. J.J. Hekman

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd door : dhr. drs. R.F.M. Onck

Paraaf goedgekeurd :

Contact : Grontmij Nederland B.V.
Stationsplein 12
9401 LB Assen
Postbus 29
9400 AA Assen
T +31 592 33 88 99
F +31 592 33 06 67
www.grontmij.nl

Administratieve gegevens

Datum opdracht : Maart 2011
concept : 28 april 2011
definitief : -

Opdrachtgever : Gemeente Graft-De Rijk

Uitvoerder : Grontmij Nederland B.V.
Mevr. drs. Y. Boekema & dhr. S. Huizenga

**Beheer documentatie
en/of vondsten** Grontmij Nederland B.V., Assen

Bevoegde overheid : Gemeente Graft-De Rijk

Locatie : gemeente : Graft-De Rijk
plaats : De Rijk
toponiem : De Pauw

RD-coördinaten : N x: 118.710 / y: 507.945
O x: 118.760 / y: 507.705
Z x: 118.615 / y: 507.495
W x: 118.435 / y: 507.755

kaartblad 19D

afm. plangebied : 8,2 ha

AMK : monumentnr. : 4836

Archis2 : CIS-code : 46475

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
1.1	Algemeen.....	5
1.2	Aanleiding en doel	5
1.3	Archeologische verwachting	5
2	Veldonderzoek	7
2.1	Werkwijze.....	7
2.2	Resultaten veldonderzoek	7
2.2.1	Bodemopbouw	7
2.2.2	Archeologie	8
3	Evaluatie	9
3.1	Conclusies en samenvatting	9
3.2	Advies	9

Bijlage 1: Locatie plangebied

Bijlage 2: Archeologische basiskaart

Bijlage 3: Locatie boringen

Bijlage 4: Boorprofielen

Bijlage 5: Vondstenlijst

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van Gemeente Graft-De Rijp heeft Grontmij Nederland B.V. een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor locatie De Pauw te De Rijp. In 2009 is door Grontmij reeds een bureaustudie voor het plangebied uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat het plangebied een hoge verwachting heeft voor het aantreffen van resten uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Bovendien ligt binnen het plangebied een terrein van archeologische waarde (AMK-terrein 4836).¹ Het onderhavige onderzoek heeft bestaan uit het uitvoeren van een veldonderzoek door middel van boringen (IVO-B) en de rapportage hierover. Het veldonderzoek was tweeledig. In het grootste deel van het plangebied heeft een inventariserend booronderzoek plaatsgevonden. Dit booronderzoek is uitgevoerd met aandacht voor de geomorfologie, bodemopbouw en de mate van bodemverstoring. Tevens is gelet op de aanwezigheid van eventuele archeologische resten. Ter plaatse van het AMK-terrein zijn extra boringen gezet. Het doel van deze boringen was om een waardering van het terrein te kunnen geven.

De totale oppervlakte van het te onderzoeken terrein bedraagt circa 8,2 hectare. De exacte locatie van het plangebied wordt weergegeven in Bijlage 1. Het maaiveld ter plaatse van het plangebied ligt gemiddeld op -2 m NAP.

De betreffende werkzaamheden zijn conform de richtlijnen van het handboek Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.2) uitgevoerd. Grontmij beschikt over een eigen opgravingsvergunning afgegeven door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

1.2 Aanleiding en doel

Onderhavig onderzoek is uitgevoerd in het kader van geplande woningbouw binnen het plangebied. De bodemingrepen die gepaard gaan met de geplande realisatie zullen eventueel aanwezige archeologische resten in de bodem verstoren en/of vernietigen. Derhalve dienen de archeologische waarden binnen het plangebied in kaart te worden gebracht.

In het in 2009 uitgevoerde bureauonderzoek is een specifiek verwachtingsmodel opgesteld. Op basis van dit verwachtingsmodel is binnen het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd, waarbij de archeologische verwachting uit het bureauonderzoek in het veld is getoetst.

Op basis van de resultaten van het onderzoek zal een nader advies worden gegeven met betrekking tot de noodzaak van eventueel archeologisch vervolgonderzoek en, indien dit het geval is, uit welke stappen dit zou moeten bestaan. Dit advies dient te worden voorgelegd aan de bevoegde overheid.

1.3 Archeologische verwachting

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied zich bevindt in een vlakte van getij-afzettingen, gelegen in het Hollands veenkleigebied. In het plangebied is een terrein van archeologische waarde aanwezig (AMK-terrein 4836, zie Bijlage 2). Het betreft een terrein waar een zaagmolen en een zagerij uit de Nieuwe Tijd hebben gestaan. Mogelijk zijn hier nog resten van aanwezig.

¹ Klooster, B., 2009. archeologisch onderzoek plangebied De Pauw te De Rijp, gemeente Graft De Rijp; bureauonderzoek; Grontmij Archeologische Rapporten 860. Grontmij Nederland B.V., Alkmaar.

Het plangebied grenst aan de AMK-terreinen 4837 (korenmolen De Reiger, archeologische waarde) en 14672 (historische kern De Rijk, hoge archeologische waarde). In het plangebied zelf zijn geen archeologische waarnemingen bekend.

Het plangebied is van de Late Steentijd tot en met de Romeinse tijd, vanwege de natte omstandigheden, onaantrekkelijk geweest voor bewoning. Aan het eind van de Vroege Middeleeuwen raakt het gebied bewoond. De nederzetting De Rijk werd echter pas in de Late Middeleeuwen gesticht. In het plangebied kunnen dan ook voornamelijk archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd worden verwacht.

2 Veldonderzoek

2.1 Werkwijze

Het veldwerk voor het inventariserende veldonderzoek is verricht op 6 en 7 april 2011 door een KNA-archeoloog en een veldbodemkundig karteerder. Hierbij zijn 57 handmatige grondboringen verricht met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 10 cm en een guts. De boringen zijn uitgevoerd tot een maximale diepte van 2,0 m beneden maaiveld.

De opgeboorde grond is onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals houtskool, verbrand bot, aardewerk. Verder is gekeken naar bodemverkleuringen die zouden kunnen wijzen op mogelijke vegetatie- en/of cultuurlagen. De boorprofielen zijn beschreven conform NEN5104 en de STIBOKA legenda. De boorpunten zijn ingemeten met behulp van DGPS.

2.2 Resultaten veldonderzoek

De boringen 1 t/m 51 zijn verspreid over het plangebied uitgevoerd met een boordichtheid van 6 boringen per hectare. Boringen 48 en 49 zijn verplaatst i.v.m. met de aanwezigheid van respectievelijk een paardenbak en een tennisbaan. Boring 48 is direct ten zuiden van de paardenbak uitgevoerd en boring 49 direct ten noorden van de tennisbaan. Het plangebied was ten tijde van het veldwerk in gebruik als park. De boringen zijn uitgevoerd in bosjes, bermen en gras.

De boringen 52 t/m 57 zijn uitgevoerd ter plaatse van AMK-terrein 4836. De boordichtheid komt hier overeen met ruim 20 boringen per hectare. Ter plaatse van AMK-terrein 4836 waren ten tijde van het veldwerk bosjes en riet aanwezig.

De locaties van de boringen worden weergegeven in Bijlage 3. De boorprofielen zijn opgenomen in Bijlage 4.

2.2.1 Bodemopbouw

Boringen 1 t/m 51

Uit het veldonderzoek is gebleken dat de bodem in het grootste deel van het plangebied bestaat uit een 0,15 tot 0,55 m dikke, bruinigrijze, matig tot zeer humeuze bouwvoor bestaande uit lichte klei met daaronder van boven naar beneden:

- half veraard donkerbruin/zwart veen (in dikte variërend van 0,10 – 0,45 m);
- bruin (riet)veen (in dikte variërend van 0,20 tot 1,20 m);
- blauwgrijze, slappe matig zware klei met planten(riet)resten (aangetroffen op een diepte variërend van 1,05 – 1,95 m –mv).

In een aantal boringen² bevindt zich bovenop de bouwvoor een verstoord/opgebracht pakket bruinigrijze, matig lichte tot zware zavel. In dit pakket zijn puin-, aardewerk-, glas-, veen- en/of zandresten waargenomen. De locaties van deze boringen bevinden zich voornamelijk aan de westzijde van het plangebied.

In een vijftal boringen³ is de bodem tot op grotere diepte verstoord. Het merendeel van deze boringen bevindt zich aan de zuidzijde van het plangebied. De verstoringsdiepte varieert van 0,7 tot 1,1 m –mv.

Boringen 52 t/m 57 (AMK-terrein 4836)

² Het betreft de boringen 1 t/m 4, 7, 11, 15 t/m 17, 27, 29, 37 t/m 39, 43 en 46.

³ Het betreft de boringen 28, 33, 47, 48 en 50.

Boring 56 is vergelijkbaar met de bodemopbouw zoals deze in het grootste deel van het plan-gebied voorkomt (bouwvoor, half veraard veen, veen en klei). De boringen 52 t/m 55 en 57 wijken qua bodemopbouw af van de rest van het plangebied. De 0,35 tot 0,65 m dikke bovengrond bestaande uit zware zavel danwel lichte klei is in deze boringen verstoord aangetroffen. In de verstoorde laag zijn riet-, puin-, pijpaaarde-, steen- en/of mortelresten aangetroffen. In de boringen 53, 54 en 57 is onder de verstoorde bovengrond het onverstoorde veen al dan niet met veraarde top waargenomen en in de ondergrond, op een diepte variërend van 1,60 tot 1,90 m –mv, de blauwgrijze, slappe klei. In boring 55 is de top van het veraarde veen nog verstoord met puinsporen. Hieronder is een intact veen- en kleipakket aanwezig. Boring 52 wijkt sterk af van de overige boringen. In deze boring is naast de bovengrond ook het gehele veenpakket verstoord aangetroffen tot een diepte van 1,70 m –mv. In het veenpakket zijn kleibrokken en puinresten aangetroffen. Onder het verstoorde veen is onverstoorde grijsblauwe, slappe klei aangetroffen.

2.2.2 Archeologie

In een aantal boringen, ter plaatse van AMK-terrein 4836, zijn vondsten (Archis vondstmeldingsnummer 417083) aangetroffen (zie §2.2.1, Tabel 2.1 en Bijlage 5). Alle vondsten dateren uit de Nieuwe Tijd en zijn mogelijk in verband te brengen met de zaagmolen en een zagerij uit de Nieuwe Tijd die ter plaatse hebben gestaan. Tijdens het veldonderzoek zijn geen resten aangetroffen die verband houden met de aangrenzende AMK-terreinen 4837 (korenmolen De Reiger) en 14672 (historische kern De Rijp).

Tabel 2.1 Aangetroffen vondstmateriaal (Archis vondstmeldingsnummer 417083)

Boornummer	Materiaal	Diepte m -mv
52	Puin (baksteen)	0 tot 0,40
	Dakpan, puin (baksteen)	1,20 tot 1,60
54	Mortel, puin (baksteen)	0,55 tot 0,65
55	Mortel, puin (baksteen), pijpekopfragment, steen	0 tot 0,40

3 Evaluatie

3.1 Conclusies en samenvatting

In opdracht van Gemeente Graft-De Rijk heeft Grontmij Nederland B.V. een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor locatie De Pauw te De Rijk. In 2009 is door Grontmij reeds een bureau studie voor het plangebied uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat het plangebied een hoge verwachting heeft voor het aantreffen van resten uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Bovendien ligt binnen het plangebied een terrein van archeologische waarde (AMK-terrein 4836). Het betreft een terrein waar een zaagmolen en zagerij uit de Nieuwe Tijd heeft gestaan. Het onderhavige onderzoek heeft bestaan uit het uitvoeren van een veldonderzoek door middel van boringen (IVO-B) en de rapportage hierover.

Uit het veldonderzoek is gebleken dat de bodem in het grootste deel van het plangebied van boven naar beneden bestaat uit bouwvoor bestaande uit zware zavel danwel lichte klei, veraard veen, (riet)veen en slappe klei. Ter plaatse AMK-terrein 4836, aan de oostzijde van het plangebied, is een afwijkende bodem aangetroffen. De bodem is hier verstoord tot een diepte variërend van 0,50 tot 1,70 m –mv. Ter plaatse zijn resten aangetroffen die mogelijk verband houden met de zaagmolen en zagerij uit de Nieuwe Tijd die ter plaatse hebben gestaan.

3.2 Advies

Tijdens het veldonderzoek zijn archeologische resten aangetroffen die mogelijk verband houden met de zaagmolen en zagerij die ter plaatse hebben gestaan. Op basis van deze resultaten wordt geadviseerd AMK-terrein 4836 in z'n geheel te behouden en ter plaatse geen graafwerkzaamheden uit te voeren.

Indien behoud niet mogelijk is dan wordt geadviseerd in dat deel van het AMK-terrein waar bodemverstorende ingrepen gaan plaatsvinden aanvullend onderzoek uit te voeren in de vorm van proefsleuven. Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek dient een, door de bevoegde overheid goedgekeurd, Programma van Eisen (PvE) te worden opgesteld.

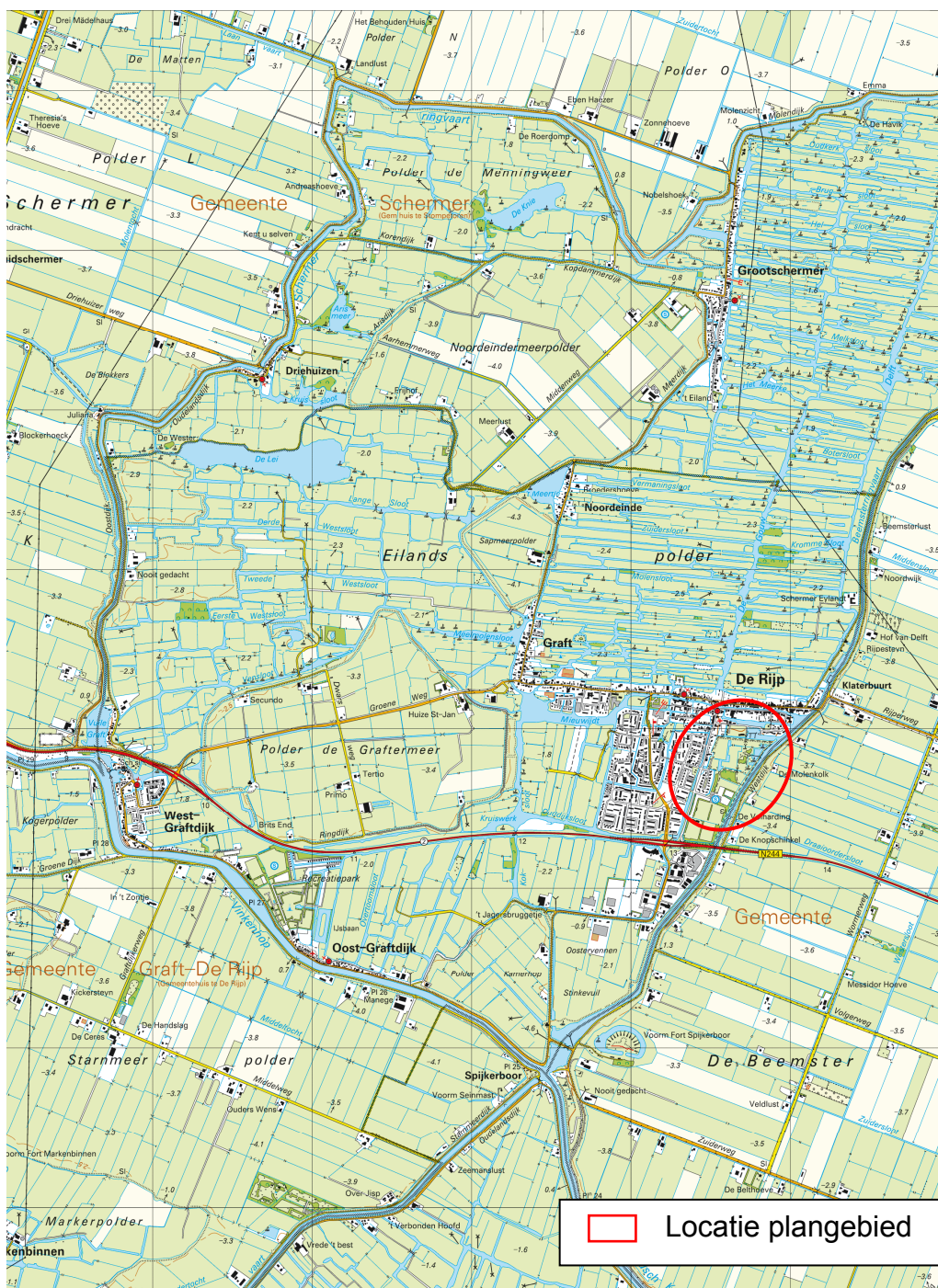
In het overige deel van het plangebied zijn tijdens het veldonderzoek geen indicatoren aangetroffen die erop wijzen dat zich ter plaatse een archeologische vindplaats bevindt. Vervolgonderzoek wordt hier niet noodzakelijk geacht. De voorgenomen bodemingrepen kunnen zonder archeologisch voorbehoud worden uitgevoerd.

Het onderzoek is gebaseerd op een steekproef. Indien tijdens de uitvoering van graafwerkzaamheden in de delen van het plangebied die niet voor vervolgonderzoek in aanmerking komen alsnog archeologische resten worden aangetroffen, dient direct contact opgenomen te worden met de bevoegde overheid.

Er wordt geadviseerd met betrekking tot de resultaten van het onderzoek en deze aanbeveling contact op te nemen met de bevoegde overheid.

Bijlage 1

Locatie plangebied

Projectnummer	Datum	Bijlage	Formaat	GAR-nummer	CIS-code	Getekend	Controle	Akkoord	Schaal
292627	28-04-11	1	A4	1058	46475	YB	HB	JJH	

Project

Archeologisch onderzoek De Pauw Graft-De Rijk

Opdrachtgever

Gemeente Graft-De Rijk

Onderdeel

Locatie plangebied

Noord Postbus 29, 9400 AA Assen, T +31 592 33 88 99, F +31 592 33 06 67

planning connecting
respecting
the future

Bijlage 2

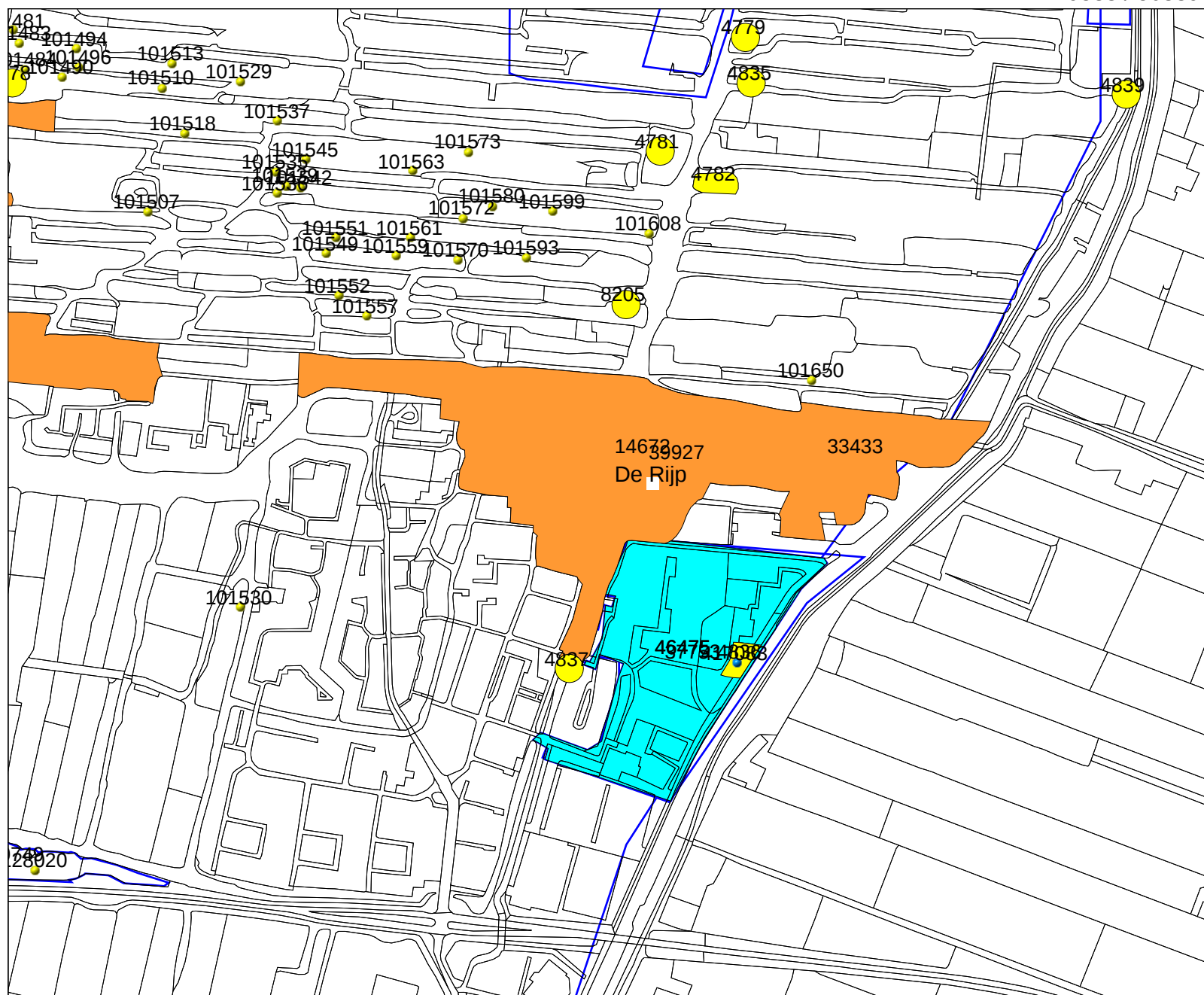
Archeologische basiskaart

Archeologisch onderzoek De Pauw Graft-De Rijp

28-04-2011

Archeologische basiskaart

119583 / 508890

Legenda

PLAATSNAMEN

• VONDSMELDINGEN

• WAARNEMINGEN

MONUMENTEN

- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd

TOP10 ((c)TDN)

ONDERZOEKSMELDINGEN

Schaal 1:10000

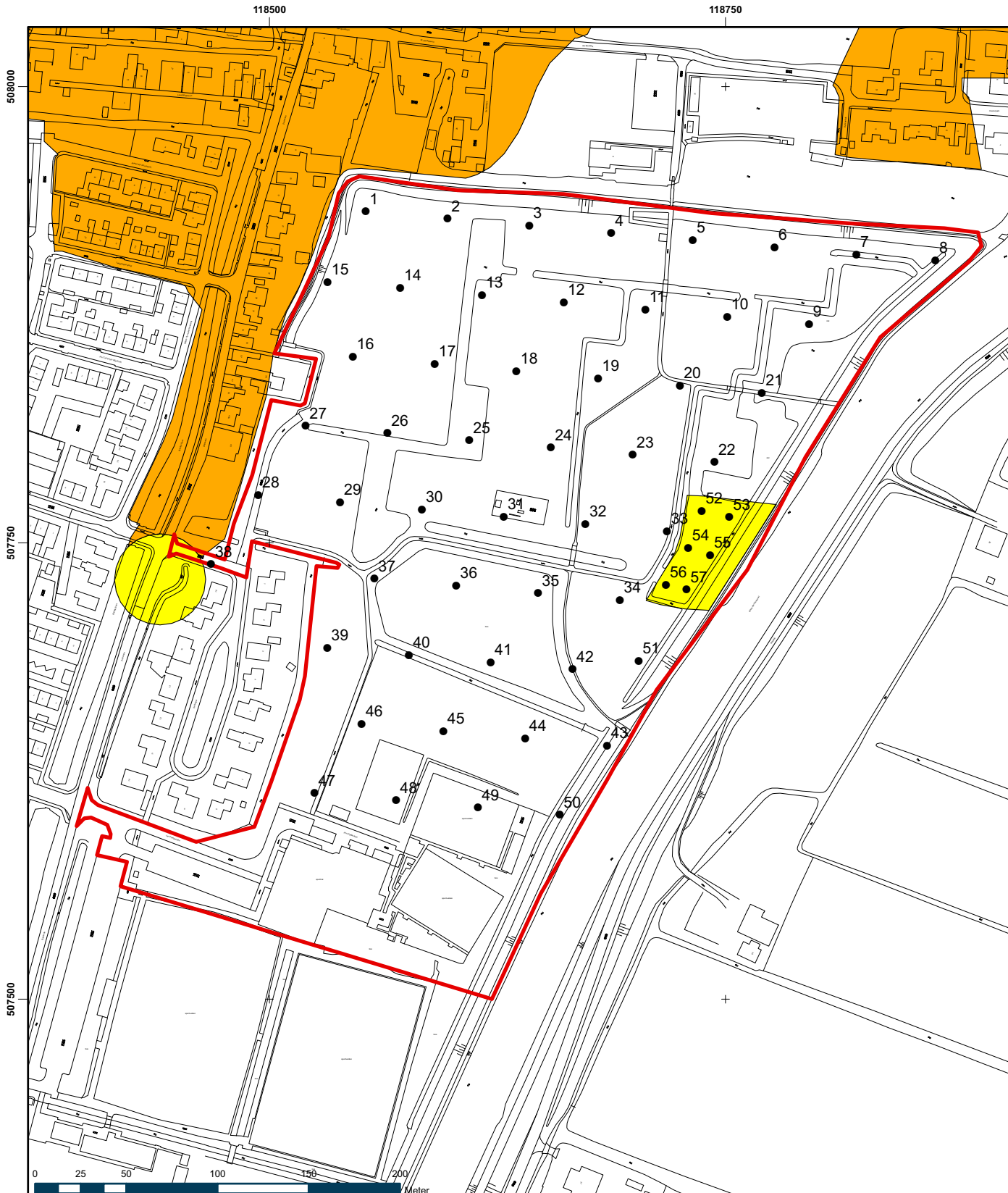
Archis2

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

117453 / 507150

Bijlage 3

Locatie boringen

Projectnummer 292627	Datum 27-04-11	Bijlage 3	Formaat A4	GAR-nummer 1058	GIS-code 46475	Getekend LS	Controle YB	Alkoord JJH	Schaal 1:3.000
-------------------------	-------------------	--------------	---------------	--------------------	-------------------	----------------	----------------	----------------	-------------------

Archeologisch onderzoek Graft De Rijp

Oprachtgever

Gemeente Graft-De Rijp

Onderdeel

Locatie boringen

Noord Postbus 29, 9400 AA Assen, T +31 592 33 88 99, F +31 592 33 06 67

Bron: GBKN

planning connecting
respecting
the future

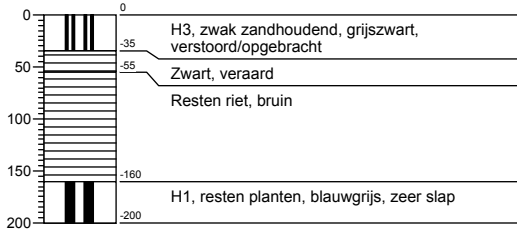
© Grontmij Nederland B.V.

P:\292627\GIS\MXD\Graft De Rijp\LS.mxd

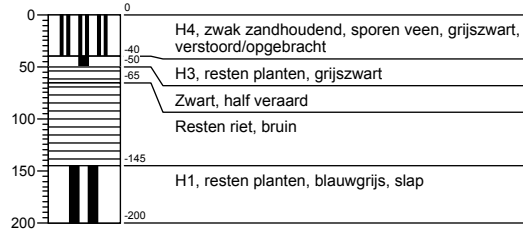
Bijlage 4

Boorprofielen

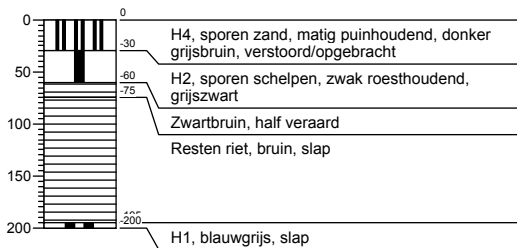
Boring 1

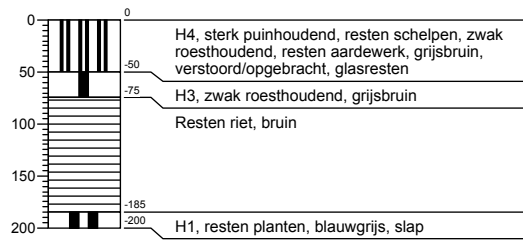
Boring 2

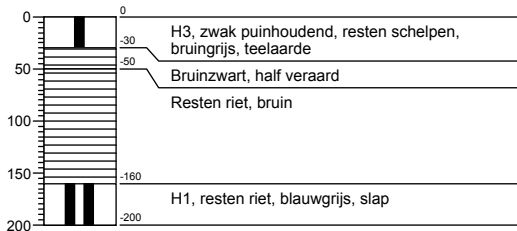
Boring 3

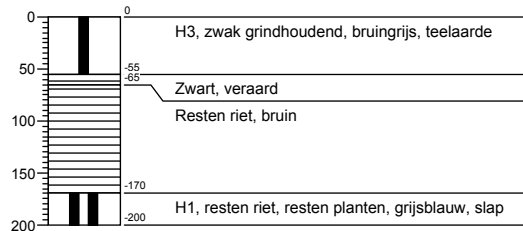
Boring 4

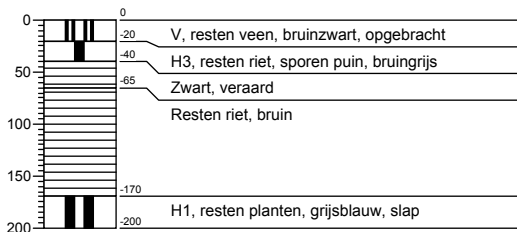
Boring 5

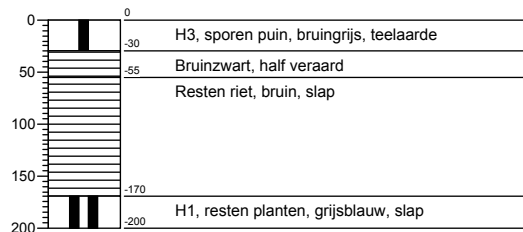
Boring 6

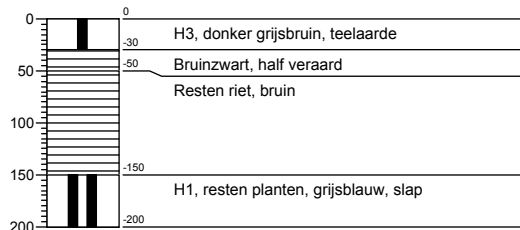
Boring 7

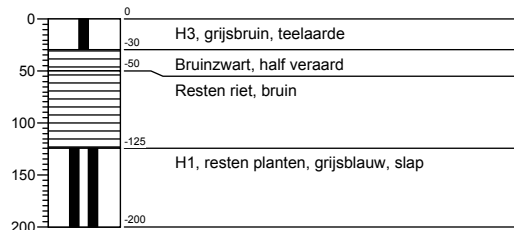
Boring 8

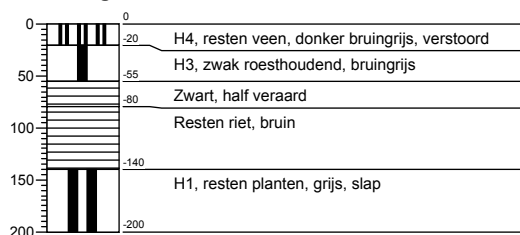
Boring 9

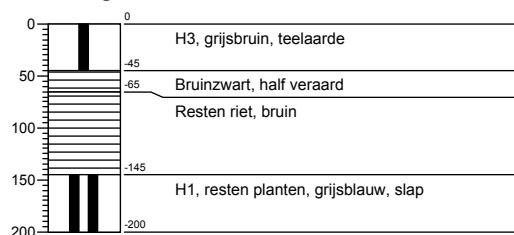
Boring 10

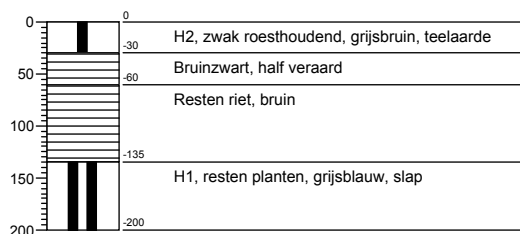
Boring 11

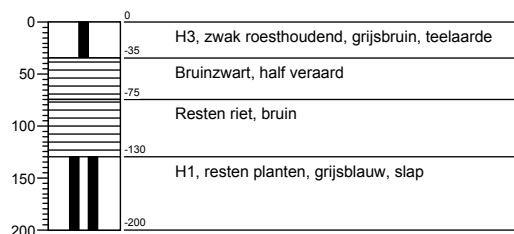
Boring 12

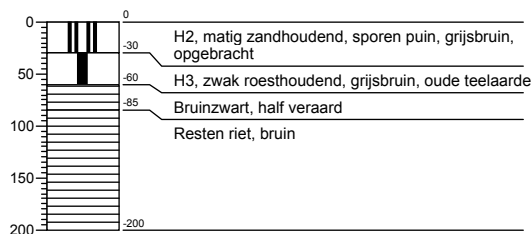
Boring 13

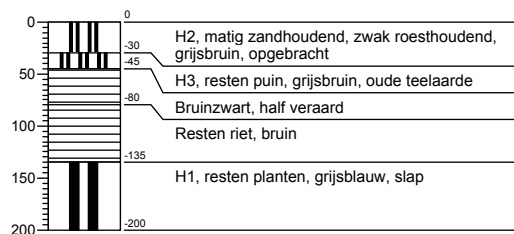
Boring 14

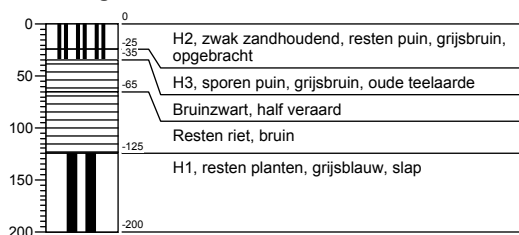
Boring 15

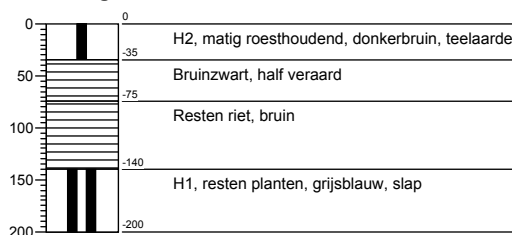
Boring 16

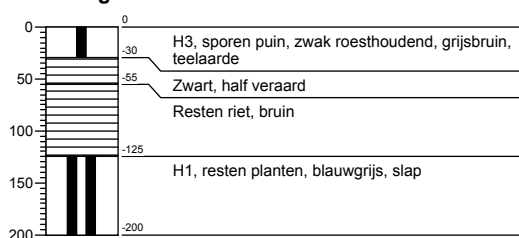
Boring 17

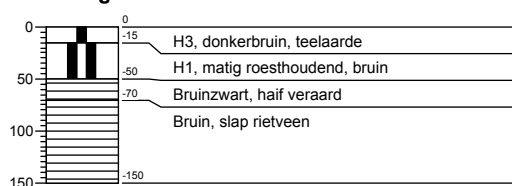
Boring 18

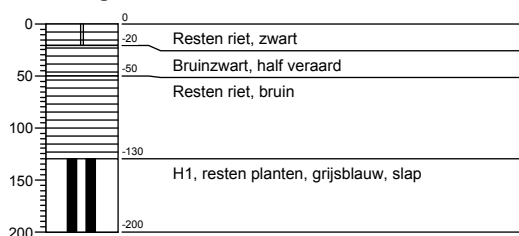
Boring 19

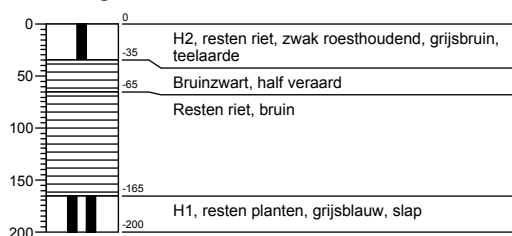
Boring 20

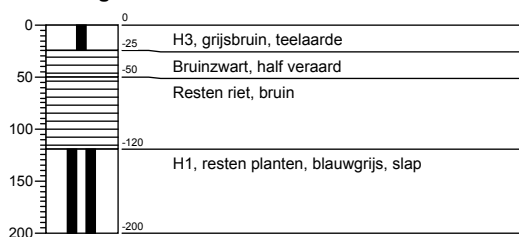
Boring 21

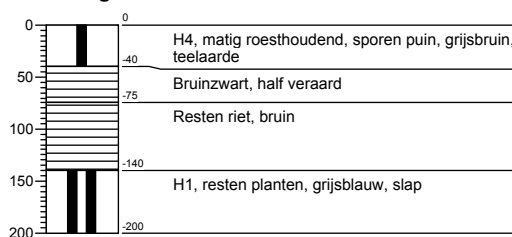
Boring 22

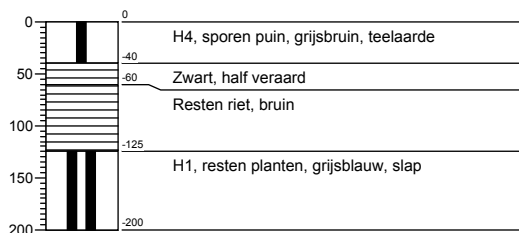
Boring 23

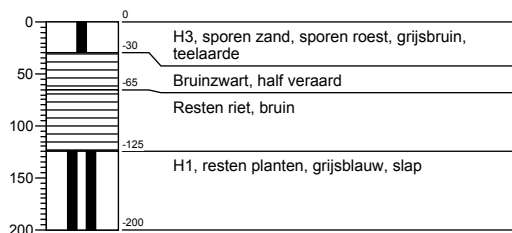
Boring 24

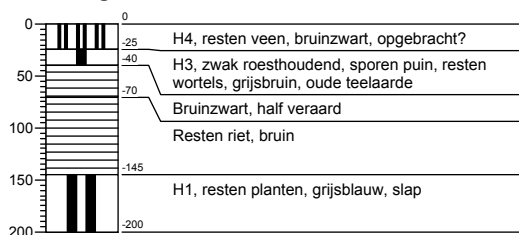
Boring 25

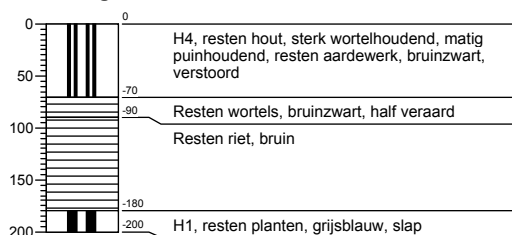
Boring 26

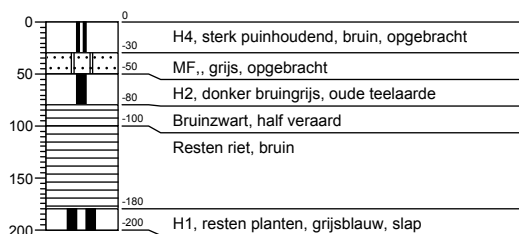
Boring 27

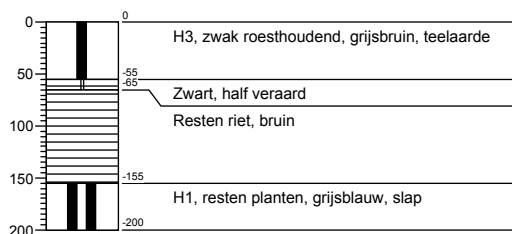
Boring 28

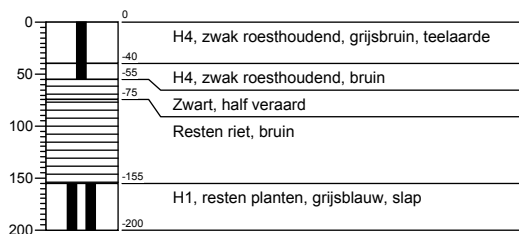
Boring 29

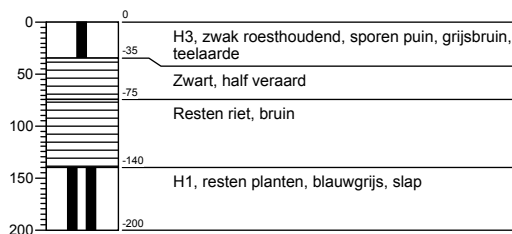
Boring 30

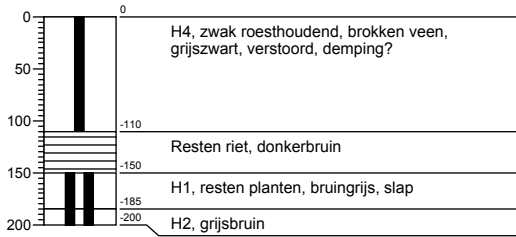
Boring 31

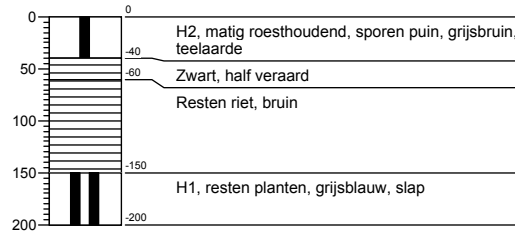
Boring 32

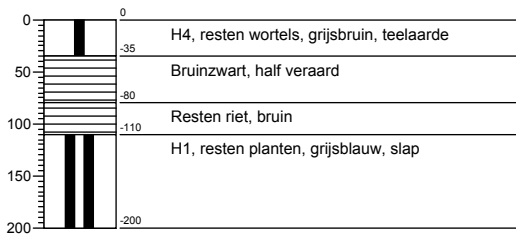
Boring 33

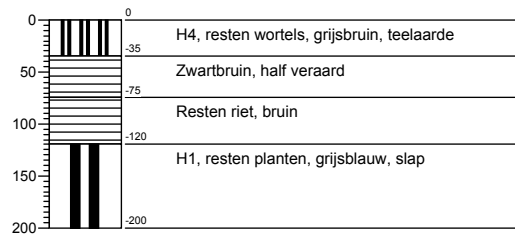
Boring 34

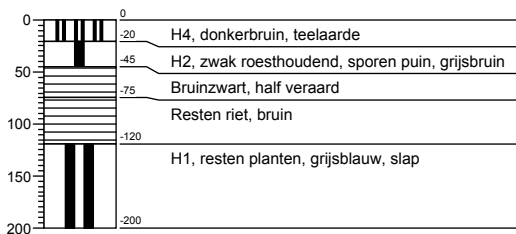
Boring 35

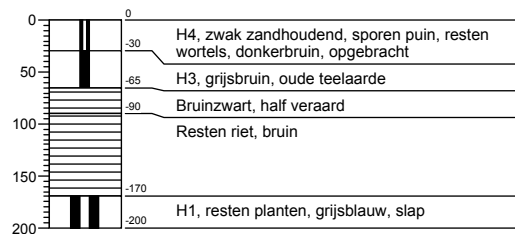
Boring 36

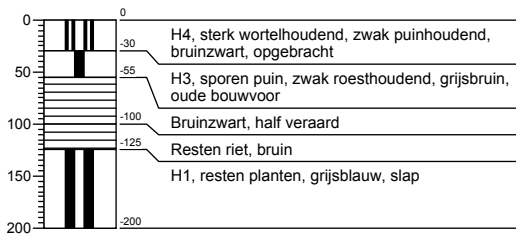
Boring 37

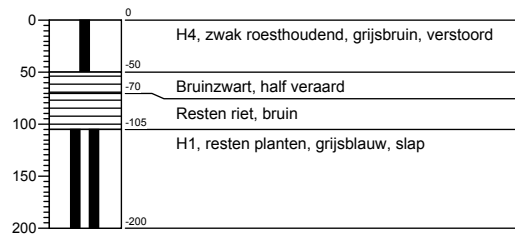
Boring 38

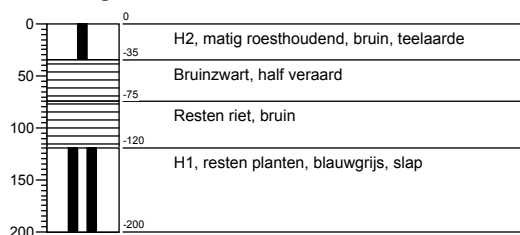
Boring 39

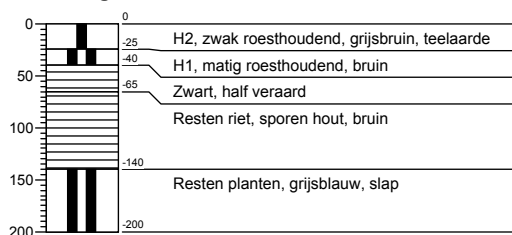
Boring 40

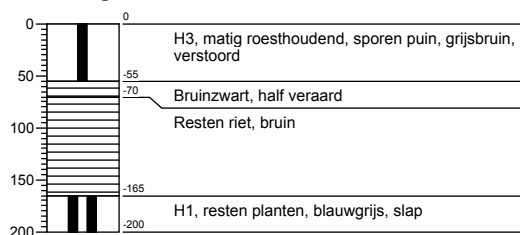
Boring 41

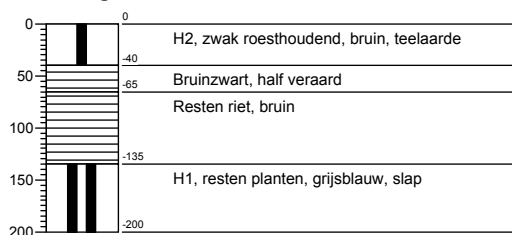
Boring 42

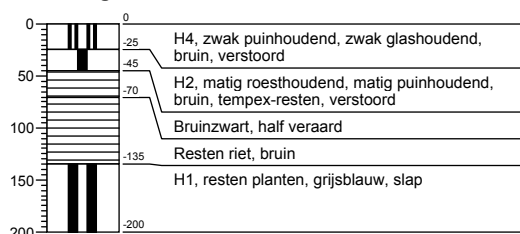
Boring 43

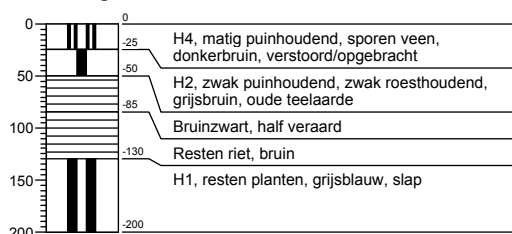
Boring 44

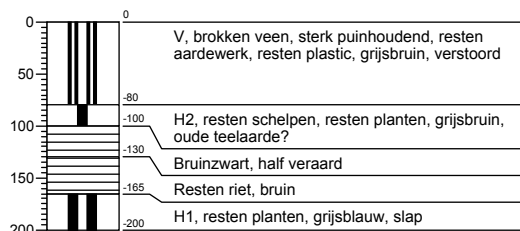
Boring 45

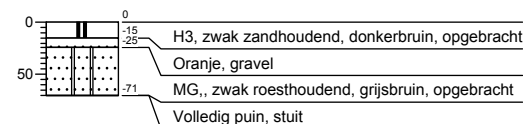
Boring 46

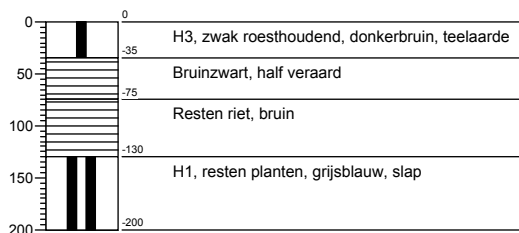
Boring 47

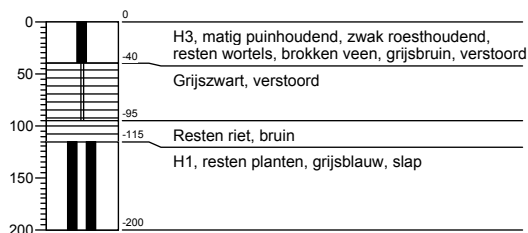
Boring 48

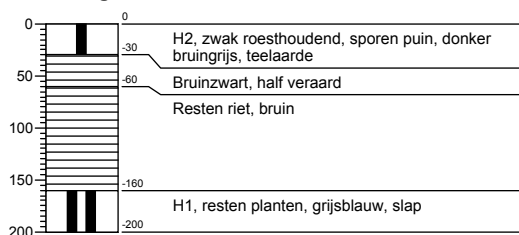
Boring 49

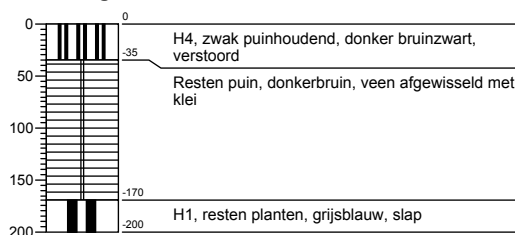
Boring 50

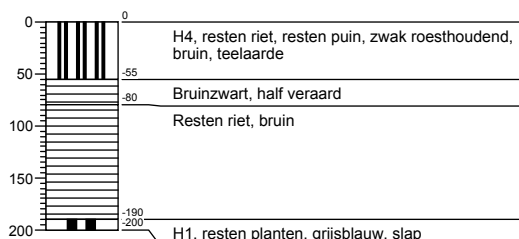
Boring 51

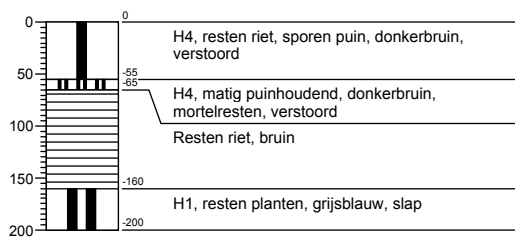
Boring 52

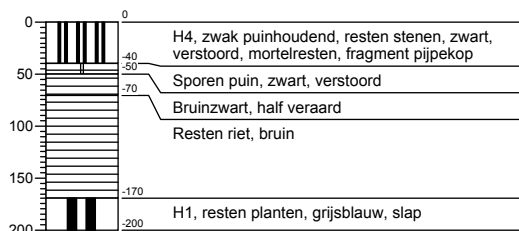
Boring 53

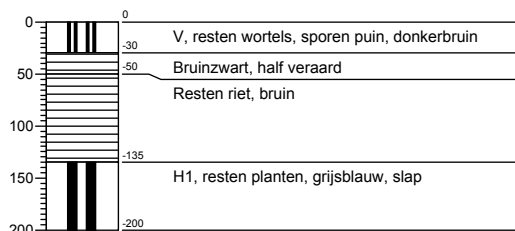
Boring 54

Boring 55

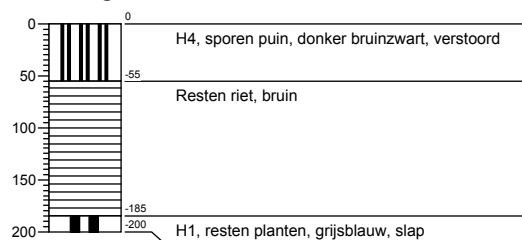

Boring 56

Projectnummer: 292627-ARCH
Projectnaam: Graft-De Rijp archeologie

Boring 57

Legenda

Minerale sedimenten

Indeling naar lutumgehalte (delen < 2 µm)
(voor waterafzettingen)

	zeer kleiarm zand (0 - 3% lutum)
	matig kleiarm zand (3 - 5% lutum)
	kleig zand (5 - 8% lutum)
	zeer lichte zavel (8 - 12% lutum)
	matig lichte zavel (12 - 18% lutum)
	zware zavel (18 - 25% lutum)
	lichte klei (25 - 35% lutum)
	matig zware klei (35 - 50% lutum)
	zeer zware klei (meer dan 50% lutum)

Indeling naar leemgehalte (delen < 50 µm)
(voor windafzettingen)

	zeer leemarm zand (0 - 5% leem)
	matig leemarm zand (5 - 10% leem)
	zwak lemig zand (10 - 18% leem)
	sterk lemig zand (18 - 33% leem)
	zeer sterk lemig zand (33 - 50% leem)
	zandige leem (50 - 85% leem)
	siltige leem (meer dan 85% leem)

Veen

	veen
	kleig veen
	zandig veen

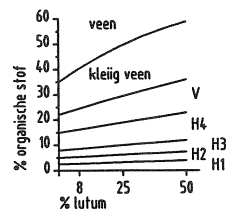
Aanduidingen (gebruikt in combinatie met bovenstaande indeling)

Indeling van zand naar korrelgrootte

UF	uiterst fijn zand	(M50-cijfer 50-105 µm)
ZF	zeer fijn zand	(M50-cijfer 105-150 µm)
MF	matig fijn zand	(M50-cijfer 150-210 µm)
MG	matig grof zand	(M50-cijfer 210-420 µm)
ZG	zeer grof zand	(M50-cijfer 420-2000 µm)

Indeling naar gehalte organische stof

H1	humusarm
H2	matig humeus
H3	zeer humeus
H4	humusrijk
V	venig

geur

- geen geur
- zwakke geur
- matige geur
- sterke geur
- uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- zwakke olie-water reactie
- matige olie-water reactie
- sterke olie-water reactie
- uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

- >0
- >1
- >10
- >100
- >1000
- >10000

monsters

- geroerd monster
- ongeroerd monster

overig

- bijzonder bestanddeel
- Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- grondwaterstand
- Gemiddeld laagste grondwaterstand

Bijlage 5

Vondstenlijst

	Projectnaam:		Archeologische onderzoek De Pauw Graft-De Rijk					Plaats:		De Rijk	
	Projectnummer:		292627					Gemeente:		Graft-De Rijk	
	CIS-code:		46475					Toponiem:		De Pauw	
	Jaar:		2011								
vondstnummer	boring	diepte m -mv	aantal	materiaal	algemeen	datering	Specifiek				
1	52	0-0,40	4	KER	BAKSTEEN	NTA/NTC					
2	52	1,20-1,60	1	KER	DAKPAN	NTA/NTC					
2	52	1,20-1,60	2	KER	BAKSTEEN	NTA/NTC					
3	54	0,55-0,65	1	SXX	MORTEL	NTA/NTC					
3	54	0,55-0,65	1	KER	BAKSTEEN	NTA/NTC					
4	55	0-0,40	6	KER	BAKSTEEN	NTA/NTC					
4	55	0-0,41	1	KER	MORTEL	NTA/NTC					
4	55	0-0,42	1	SXX	XXX	-					
4	55	0-0,43	1	KER	PIJP	NTA/NTC	pijpekopfragment				

www.grontmij.nl

Wij ontwerpen en realiseren [plannen](#) voor de [toekomst](#), door mensen en partijen in regio's bij elkaar te brengen en met elkaar te [verbinden](#), met [respect](#) voor onze leefomgeving, onze klanten en elkaar.